

Ülevaade Eesti etniliste vähemusgruppide ja immigrantide poliitilisest osalusest ning ettepanekud selle suurendamiseks

Balti Uuringute Instituut (2011)

*PASOS võrgustiku võrdlev uuring kolme Euroopa riigi –
Läti, Eesti ja Poola – kolmandate riikide kodanike
võimalustest osaleda poliitilises ja ühiskondlikus elus*

Sissejuhatus

Uurimisprojekti eesmärgiks oli leida vastus küsimusele: millises suunas ja kui kaugemale on liikunud Eesti, Läti ja Poola seoses riigipoolsete seisukohavõttudega kujundada ühiskond soosivamaks sisserändajate suhtes? Uuringu eesmärgiks oli eelkõige vaadelda, kas ja millisel määral püütakse neis riikides tagada, et ka pikaajaliselt riigis elavatel immigrantidel oleksid võrdsed võimalused osaleda poliitilises ja ühiskondlikus elus? Selleks analüüsiti vastavates riikides olemasolevaid poliitilise osaluse vorme, uuriti seadusandlust ning kaardistati indiviidide ja mittetulundusühingute (MTÜ) kogemusi. Viimase teostamisel keskenduti teemadele nagu MTÜ-de ja parteide loomise võimalused ning nende liikmeskonna moodustumine, valimisõigused ja immigrante või rahvusvähemusi puudutavad dialoogimehhanismid. Uuringu käigus viidi läbi intervjuusid etnilisse vähemusgruppi kuuluvate MTÜ-de asutajatega või osaliselt immigrantidest moodustunud organisatsioonide esindajatega, aga ka valitsusk koalitsiooni moodustavate parteide esindajatega ning teemaga seotud riigiametnikega. Käesolev ülevaade koondab endas projekti käigus valminud Eesti olukorda käsitleva [raporti](#) kokkuvõtet, 2011.a. sügisel läbiviidud seminari peamisi tulemusi ning ettepanekuid olukorra parandamiseks.

I: Aktiivne poliitiline osalus on innovatiivse ja ettevõtliku riigi eeltingimus

Kaasaegse liberaal-demokraatliku poliitilise süsteemi stabiilsuse tagamine nõuab kõikide ühiskonnagruppide – olgu selleks siis eliit, enamusrahvus või vähemusgrupp – poolset püsivat sisendit. Riigi elanikele, ning eriti just pikaajalistele elanikele, kaasaraäkimise võimaldamine ning selle edendamine pole oluline mitte ainult ühiskonna laiema sidususe jaoks, vaid kõikide gruppide kaasamine ühiskondlik-poliitilistesse protsessidesse on samavõrra tähtis ka riigi enda stabiilsuse ja arengu seisukohalt. Sarnast vaatenurka esindab ka Eesti Arengufond, kes on seadnud ühe sihina jõuda aastaks 2018 senisest palju sidusama Eestini, kuna ainult kõikide gruppide kaasamine ühiskondlik-poliitilistesse protsessidesse võimaldab luua olulise vundamendi Eesti tuleviku majandusarengu jaoks.

Sellest tulenevalt püstitab Arengufond põhimõttelise küsimuse - kas Eesti peaks endiselt jääma suletud ja võistluspõhiseks ühiskonnaks, kus erinevusi peijatakse ja tõrjutakse, või tuleks pigem liikuda kaasava, avatud ja koostööd väärtustava riigi poole? **Kuna üks olulisemaid innovatiivse ning ettevõtliku riigi eeldusi on elanike aktiivne ühiskondlikus ja poliitilises elus osalemine, siis eeldab see ka sisuliste dialoogikanalite loomist võimu ja rahva vahel.** Seetõttu on ka aktiivselt osalev ja sotsiaalselt ühtne rahvastik – Eesti inimvara – üheks tähtsaks strateegiliseks ressursiks ning majandusarengu veduriks. **Riigid saavad jõukaks just tänu oma sidusale ühiskonnale, mitte aga vastupidi** – tõdemus, mida on oma töödes väljendanud näiteks nii teoreetikud Robert Putnam kui ka Francis Fukuyama.¹ Sellisele järeldusele jõuame ka käesoleva uuringu põhjal: Eesti on väikeriik ning seetõttu tuleb vältida olukorda, kus teadlikult jäetakse kasutamata üks väga oluline osa oma vaimsest potentsiaalst.

II: Poliitiline osalus hõlmab laia amplituud ühiskondlik-poliitilise aktiivsuse vorme

Poliitilist osalust mõistetakse sageli vaid kui klassikalist konventsionaalset osalust. Konventsionaalset osalust võib vaadelda valimiskäitumise (hääletamine valimistel), valimistel kandideerimise / valituks osutumise või partei liikmeks olemise võtmes. Samas ei tohiks jätta tähelepanuta asjaolu, et mitte-konventsionaalne poliitiline osalus, näiteks allkirjade kogumine või andmine, rahumeelsetel demonstratsioonidel, streikidel või protestidel osalemine, poliitiline blogimine ning konsultatiivorganites kaasalöömine on samuti selged ja konkreetse eesmärgipõhised tegevused teatud (poliitilises) otsustetegemise protsessis kaasaraäkimiseks või selle mõjutamiseks. Seetõttu ei saa mitte-konventsionaalseid tegevusi vaadelda lahus klassikalistest poliitilise osaluse vormidest. Oluline on see seepärast, et teatud juhtudel on vähemused, sh immigrandid need, kelle osalusaktiivsus on kas samaväärne või isegi mõnevõrra suurem enamusest just mitte-konventsionaalse osaluse või sümbolise osaluskäitumise osas.²

Projekti käigus korraldatud diskussiooniseminari raames tuli välja sarnane tõdemus: **poliitiline osalus on laiem mõiste kui valimiste ja kandideerimise kaudu poliitikas osalemine.** Uuringu jaoks pidasime vajalikuks määratleda poliitiline osalus kolme tunnuse alusel, sisaldades endas:

1. valimiskäitumist (võimalus poliitikat kõige otsesemalt mõjutada);
2. laiemalt ühiskondlikes protsessides osalemist ehk kodanikuaktiivsust (kõik mehhanismid poliitilise meelsuse väljendamiseks; kodakondsus pole siinkohal oluline);³
3. ühiskonna ja kolmanda sektori dialoogi riigiga. Kaasatus ja esindatus kätkeb endas üheltpoolt dialoogi läbi konsultatiivmehhanismide nagu nt dialoogiplatvormid ja ümarlauad, teisalt on oluline ka poliitikute endi meelestatus dialoogiks.

¹ Putnam, Robert (2000). *Bowling Alone*, Simon & Schuster; Fukuyama, Francis (1992). *The End of History and the Last Man*, Free Press.

² Bauböck, Rainer (2007). *Migration and Citizenship: Legal Status, Rights and Political Participation*. Amsterdam University Press; Huddleston, Thomas (2009). *Migration and Democracy: Migrant Participation in Public Affairs*, Background paper for 4 September 2009 expert meeting on civic participation of migrants.

³ Siinkohal tasub mainida, et Vabariigi Valitsuse 2011. aasta tegevusprogrammis vaadeldakse seda ka kui "mitteinstitutsionaalset ühiskondlik-poliitilist osalust".

Loobuda tuleks poliitilise osaluse vaatlemisest ainult valimiskäitumise põhjal (punkt 1) ning eelistada tuleks poliitilise osaluse laiemat definitsiooni (punktid 2 & 3). Taoline poliitiline aktiivsus haarab endasse ka kaudsemaid osalusvorme: alates korteriühistutest kuni parlamendini välja. Aktiivse osaluse saavutamiseks võib osalus madalamatel astmetel viia aegamööda enamani. Siinkohal on oluline silmas pidada, et riigi elanikel, sh rahvusvähemustel, peab olema võimalik väljendada end mitmekülgset - üksnes valimiste ja parteide poolt pakutavad võimalused ei ole sageli piisavad oma huvide igatipidiseks väljendamiseks. Kuna elanike kõrge ühiskondlik aktiivsus on edukalt toimiva riigi alustalaks, tuleks poliitilist osalust vaadelda laiapõhiselt, arvestades nii valimistel osalemist kui ka dialoogi pidamist ning osalust ühiskondlikes protsessides.⁴

III: Eestis on poliitiline osalus kui valimiskäitumine juriidiliselt sõltuv kodakondsusest, kuid realselt mõjutavad osalust teised tegurid

Eesti poliitilise osaluse puhul tuleb märkida, et ühiskondlik aktiivsus on võimaldatud kõikidele Eesti elanikele. Samas poliitiline osalus, mille all mõistetakse kitsalt vaid valimiskäitumist, sõltub peamiselt kodakondsusest.

Kodakondsuse ning elamisloa staatuse põhjal jaotuvad nn kolmandate riikide kodanikud Eestis peamiselt kaheks suuremaks grupiks: (1) määratlemata kodakondsusega isikud ja (2) Eestis elavad mitte Euroopa Liidu riikide kodanikud, kes on peamiselt Venemaa, Ukraina ja Valgevene kodanikud (vt tabel 1).

TABEL 1: EESTI RAHVASTIK ELAMISLUBADE ALUSEL (10 SUURIMAT KRK-DE GRUPPI)

	Tähtajaline	Alaline	Kokku	Osakaal KRKd-est
Määratlemata kodakondsusega	11 119	88 298	99 417	48% (8%*)
Venemaa	8 375	90 288	98 663	47% (7%*)
Ukraina	1 707	4 008	5 715	2,7%
Valgevene	361	1 325	1 686	0,8%
USA	411	105	516	0,2%
Gruusia	143	74	217	0,1%
Hiina	188	21	209	0,1%
Armeenia	104	104	208	0,1%
Aseridžaan	105	97	202	0,1%
India	127	31	158	0,1%
Kokku (kõik grupid)	23 555	184 621	208 176	100%

* osakaal kogu rahvastikust
allikas: Politsei ja Piirivalveamet (seisuga 01.07.2011)

⁴ Eesti riik on küll üldsõnaliselt deklareerinud, et tugev ja aktiivne kodanikuühiskond on riigi üks prioriteetidest, samas kui Praxise (2011) uuring "Kodanikuühiskond erakondade platvormides" tõdeb, et peamiselt lubavad erakonnad selles osas suurendada vaid ühenduste rahastamist. Sama uuring võtab ühtlasi kokku, et mitte ükski erakond ei toonud oma 2011. aasta valimisprogrammides esile kodanikuaktiivsuse tõusu kui eesmärki ühiskonna tasakaalustatud arengus.

Peamine erinevus Eesti kodanike ja kolmandate riikide kodanike vahel seisneb selles, et kolmandate riikide kodanikud:

- ei saa hääletada Riigikogu ja Euroopa Liidu parlamendi valimistel;
- ei saa osaleda referendumil / rahvahääletusel;
- ei saa kandideerida kohaliku omavalitsuse volikogu ega Riigikogu valimistel;
- ei tohi olla ühegi erakonna liige ega luua parteisid;
- ei saa töötada teatud avaliku sektori ametikohtadel (nt valitsuses, politseis, kohtusüsteemis).

Nimetatud õiguslikud piirangud on Eesti kontekstis olulise tähtsusega, kuna teatud sihtrühma puhul määrab juriidiline staatus selgelt ära võimalused poliitiliseks aktiivsuseks. Projekti käigus küsitletud poliitikud avaldasid arvamust, et kodakondsuse puudumine ei ole Eestis takistus kohalikul tasandil kaasaraäkimiseks, kuna seadusandlikult on see võimalus neile tagatud. **Kuid siinkohal on oluline silmas pidada, et ei saa eeldada justkui käituksid kõik rahvusrühmad (enamus ja vähemusrahvused) sarnast mustri järgides või et poliitilise osaluse määra võiksid selgitada ühed ja samad tegurid (nt kodakondsuse omamine/mitteomamine).** Uuringud näitavad, et kui teatud rühmale on antud õigus valida, teostatakse oma õigust erineval määral, sõltuvalt rahvusrühmast või kodakondsuse staatusest. Näiteks, kohalike omavalitsuste volikogude (KOV) valimistel, kus teatud eranditega on kõikidel rühmadel õigus oma hääle anda, on määratlemata kodakondsusega isikute valimisaktiivsus kõige madalam. Seevastu viimaste KOV valimiste (2009) puhul saab kõige kõrgemat osalusaktiivsust täheldada hoopis naturaliseerunud kodanike grupi puhul. Lisaks, võrreldes varasemate aastatega on toimunud märkimisväärne osalusaktiivsuse kasv ka Eestis elavate Venemaa kodanike hulgas (vt tabel 2).

TABEL 2: OSALEMINE KOHALIKU OMAVALITSUSE VALIMISTEL

Valimis-aasta	Eestlased, sünnilt kodanikud	Venelased, sünnilt kodanikud	Naturaliseerunud kodanikud	Venemaa kodanikud	Määratlemata kodakondsusega
2005	66%	62%	59%	54%	50%
2009	74%	73%	83%	75%	63%

allikas: Toomla (2010)

Seega on lahknemine nii osaluse vormis kui ka aktiivsuses üheks oluliseks erinevuseks sünnilt Eesti kodanike, eesti-venelaste (naturaliseerunud vene keelt emakeelena kõnelevate kodanike), määratlemata kodakondsusega isikute ning kolmandate riikide kodanike vahel. Integratsioonimonitoringud on näidanud, et määratlemata kodakondsusega isikute subjektiivselt tajutud tõrjutus on suur ning see ei vähene kodakondsuse omandamisega. Kaasatus ja osalus sõltuvad mitmetest erinevatest teguritest, mistõttu tuleb poliitikate rakendamisel arvestada kõikide sihtrühmade eripäradega. **Kokkuvõttes, naturaliseerimise edendamine on vajalik, kuid samal ajal tuleb silmas pidada, et pelgalt kodakondsuse omandamine ei too a priori alati kaasa suuremat poliitilist osalust ja kaasatust.**

IV: Tasub algetada arutelu kolmandate riikide kodanikele õiguse andmisest kandideerida ja olla valitud kohalikul tasandil

Euroopa Liidu liikmesriikidest lubavad 13 riiki kolmandate riikide kodanikel kandideerida kohaliku tasandi valimistel. Uuringu käigus intervjuueeritavate kohaselt valitseb Eestis hoiak, mille kohaselt peaksid julgeoleku huvides olema riigijuhtimisse kaasatud vaid selle riigi kodanikud. Poliitilise eliidi silmis tagab riigi traditsioonilise tugevuse ja suveräänsuse poliitilise aktiivsuse kontseptsiooni sidumine kodakondsusega.

Kuid kas riigi asju peaksid otsustama vaid kodanikud, olenemata sellest kas elatakse vastavas riigis või pikaajaliselt võõrsil, või peaksid riigi asju otsustama pigem isikud, kes elavad riigis pikaajaliselt, olenemata seejuures sellest kas nad on kodanikud või mitte? Pikaajalistele elanikele võimaluse andmine väljendada rahulolematust ühe või teise poliitikaga ning kaasa rääkida ka mitmekülgselt, kui vaid kohalikel valimistel osalemise kaudu, pakub võimalust kuuluvustunde ja riiki suhtumise parandamiseks.

Eesti kodakondsuse omandamine on null-summa mäng kuna topeltkodakondsus ei ole lubatud. Kuigi kõikidele Eestis elavatele mittekodanikele on antud võimalus saada teatud tingimuste täitmise korral Eesti kodakondsus, võivad ka alalise elamisloaga kolmandate riikide kodanikud soovida kaasa rääkida kohaliku tasandi otsustegemise protsessis viisil, et nad ei peaks samal ajal loobuma oma päritoluriigi kodakondsusest. Seejuures on selle sihtrühma kaasamine ja neile Eestis teretulnud tunde tekitamine oluline ka ühiskonna sidususe kohapealt. Alalise elamisloaga kolmandate riikide kodanikud võivad küll tegutseda rohujuuretasandi demokraatia abil ehk kasutada alternatiivina poliitilisele osalusele ühiskondlikku osalust, kuid tihtipeale on kodanikeorganisatsioonide mõjujõud piiratud. **Seega tasub algetada diskussioon kolmandate riikide kodanikele õiguse andmisest kandideerida ja olla valitud kohalikul tasandil. Esimeseks sammuks võiks olla laiapõhjaline vajadusuuring, milles selgitada kas ja kuidas kolmandate riikide kodanikud soovivad aktiivsemat kaasrääkimist kohalikul tasandil.**⁵

V: Olemasolevad dialoogimehhanismid vajavad täiustamist

Eestis puudub tõhus ja läbipaistev konsultatsioonimehhanism, mis võimaldaks rahvusvähemustel ja immigrantidel rääkida kaasa neid otseselt puudutavate poliitikate väljakujundamises. Kohalikul tasandil leidub vaid mõningatel juhtudel reaalselt toimivaid dialoogiplatvorme, ning üleriigilisel tasandil on üheks peamiseks mehhanismiks Eesti Koostöö Kogu poolt 2010. aastal ellu kutsutud 'Rahvuste Ümarlaud'. Kuigi antud, kolmanda sektori poolt juhitud dialoogimehhanism võib aja jooksul muuta oma funktsiooni ning kujuneda riigile oluliseks partneriks, pole Rahvuste Ümarlauraal näol siiski veel tegemist

⁵ Siinkohal tõstatub küsimus ka partei liikmeks olekust, sest partei liige saab kandideerida ka parlamenti, kuid mittekodanike kandideerimine riigi parlamenti pole üldjuhul tavaks üheski Euroopa riigis (v.a. Portugalis ning Suurbritannias, kuid seda vaid piiratud tingimustel) ning seda ei saaks soovitada ka Eestile. Üheks lahenduseks võib olla parteilise kuulumise lubamine kitsendusega, et puudub võimalus parlamenti kandideerida. Samas selle lahenduse puuduseks on asjaolu, et see vähendaks motivatsiooni saada kodanikuks, kuna mittekodanike õigused seeläbi suureneksid.

riigiinstitutsioonide juures asuva alalise struktuuriga, mis koondaks endas nii rahvusvähemuste või rahvusvähemuste katuseorganisatsioonide kui ka riigivõimu esindajaid.⁶

Eesti puhul on vähemuste poliitilises sfääris vähese tegutsemise probleem kahetine – üheltpoolt on reaalne dialoogimehhanism puudulik, teisalt on ka poliitikute meelestatus dialoogiks olnud siiani suhteliselt nõrk. Viimane tuli välja uuringu käigus läbiviidud intervjuudest, millest selgus, et võimalolijate suhtumine rahvusvähemuste ja immigrantide poliitilisse osalusse või nende kaasatuse suurendamisse on kohati kahtlev ja umbusaldav. Lisaks sellele on üheks probleemiks veel asjaolu, et ühiskonna suhtumine sisserändajatesse tervikuna kipub valdavalt olema negatiivne – seda nii uusimmigrantide, kui ka juba aastakümneid tagasi sisserännanud inimeste suunal. Sellest tulenevalt tuleks lisaks dialoogimehhanismide edasiarendamisele **algatada ühiskonnas debatt immigratsiooniga seonduvate küsimuste üle, arutlemaks sisuliselt ja argumenteeritult immigratsiooniga kaasnevate kasude ja ohtude üle**. Selleks tuleb kokku tuua kõik olulised osapooled – poliitikud, tööandjad ning laiem avalikkus. Seejuures tuleb ühiskonna sidusamaks kujundamisel arvestada sellega, et ka sisserändajad peavad üles näitama valmisolekut integreerumiseks ning austama nende elukohaks oleva ühiskonna reegleid ja väärtusi.⁷

VI: Kui rahvusvähemusi ja kolmandate riikide kodanikke ei kaasata olemasolevatesse organisatsioonidesse, siis võivad nad organiseeruda ise soovimatus suunas

Rahvusvähemuste poliitilise aktiivsuse toetamine on vajalik seetõttu, et üheltpoolt paraneb seeläbi ühiskonna ühtekuuluvustunne, kuid teisalt **saab poliitilise aktiivsuse toetamisega riik endale juurde olulised partnerid, kellega dialoogi astuda ning keda seeläbi otsustusprotsessi kaasata**. Samuti võib suurem osalus vähendada Eesti valimisvõitluses eksisteerivat nn etnilist lõhet, ehk olukorda, kus eestikeelne valija hääletab vastavalt olukorrale teemadepõhiselt ning muudab vajadusel ka oma parteilist eelistust, kuid kus venekeelne valija defineerib reaalse alternatiivi puudumisel oma huvid eelkõige rahvuspoliitiliselt.⁸

Rahvusvähemuste ja kolmandate riikide kodanike mitte-kaasamine võib viia ka selleni, et nad organiseeruvad ise. Selle tulemusel võib tekkida "oht", et taoline organiseerumine toimub alternatiivsete ning riigi julgeolekut ohustavate kanalite kaudu (nt nn Venemaa kaasmaalastepoliitika raames). **See trend ei pea olema automaatselt ohtlik, kuid paralleelne organiseerumine võib mõjuda negatiivselt ühtekuuluvustundele, inimeste vastastikkusele usaldusele ning nende tajutud turvalisusele**. Kui riik ei ole huvitatud kolmandate riikide kodanike poliitilisse sfääri kaasamisest, kuid kui teatud sotsiaalsesse rühma kuuluvad inimesed soovivad olla poliitiliselt aktiivsed ja kaasatud, siis antud tühimikku soovide ja realselt pakutavate võimaluste vahel võib rahuldada Venemaa oma

⁶ Siinkohal võib Eesti eeskujuga võtta Norra sõltumatust nõuandavast kojast (*Contact Committee for Immigrants and the Authorities; KIM*), mis on ellu kutsunud Norra valitsuse poolt parlamendi nõudmisel.

⁷ Vt lisaks ka 'Kolmandate riikide kodanike integratsiooni Euroopa töökava' (2011), Euroopa Komisjon.

⁸ Vt lisaks Solvak, Mihkel (2011). "Rahvuslik tööjaotus valimiskäitumises", Sirp, 16.09.2011.

kaasmaalaste poliitikaga. Seetõttu on ühiskonna sidususe ja riigi julgeoleku huvides väga oluline Eestis pikaajaliselt elavate rahvusrühmade kaasamine olemasolevate organisatsioonide kaudu.

VIII: Osalus kodanikuühiskonna organisatsioonide kaudu kipub olema problemaatiline, kuna vabaühendused saavad ressursse samadelt asutustelt, keda neil võib esineda vajadus kritiseerida

Kodanikuühiskonna organisatsioonid on väljendanud mõningast ebakindlust osalemaks aktiivselt riigielus poliitika mõjutamise eesmärkidel. Vabaühenduste võimalused olla kriitilised riigi, poliitikate või riigi poolt läbiviidavate programmide suunal võivad teatud juhtudel olla piiratud, kuna sageli saadakse tegutsemiseks vajalikud ressursid samadelt institutsioonidelt, keda neil võib esineda vajadus kritiseerida. Seetõttu võivad just need organisatsioonid, kellede tegevus sõltub suure osas riigieelarvelisest finantseerimisest, peljata ka väga terava kriitika esitamist.

Uuringu käigus selgus, et üheks oluliseks probleemiks peamiselt vene emakeelega isikutest koosnevate kodanikeühenduste jaoks ongi ressursside puudus. Selle tagajärjeks võib olla nende tõrjutus sotsiaalsetest võrgustikest (nt eestikeelsetest vabaühendustest), ligipääsu piiratus meediale ja nõrk koostöö oluliste partneritega (s.o. riigiga). Lisaks sellele väljendasid mõningad uuringu raames intervjuueeritud MTÜd esindajad soovi muuta läbipaistvamaks protseduur, läbi mille riik valib MTÜ-de seast endale partnerid, kellele debattidel sõna anda ehk keda kutsuda ümarlaudadele või seminaridele.

Seetõttu ja kogu läbiviidud uuringust tulenevalt tuleks Eesti Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fondi (EIF) raames seada suuremat rõhku just poliitilise osaluse edendamisele. Kuigi viimastel aastatel on mõningaid projekte selle meetme toel läbi viidud, ei ole EIF seadnud poliitilise osaluse toetamist prioriteediks. Ettepanekuna tuleks EIF meetme raames toetada eelkõige sihipärast tegevust ning erinevate meetodite põhjal väljaõpet kodanikuühiskonna organisatsioonidele, läbi mille on võimalik suurendada ka vähemusorganisatsioonide võimekust seista oma huvide eest, sh rääkida kaasa ka seadusloomes või neid puudutavates poliitilistes programmides.

SOOVITUSED POLIITILISE OSALUSE EDENDAMISEKS

1. Eesti riik peab võtma selge seisukoha kõikide rahvusvähemuste poliitilise kaasatuse osas.

Ei ole põhjust arvata nagu oleks venekeelne elanikkond vähem huvitatud Eesti poliitikast või selles osalemisest. Seetõttu tuleb selgelt väljendada, kas kolmandate riikide kodanike puhul nähakse poliitilist osalust kasulikuna või eelistatakse nende osalust näha pigem ühiskondliku aktiivsuse vormis? Kui rahvusvähemusi ja kolmandate riikide kodanikke ei kaasata olemasolevatesse organisatsioonidesse, siis võivad nad organiseeruda ise Eesti riigi jaoks soovimatus suunas.

- 2. Naturaliseerimise edendamine on vajalik, kuid samal ajal tuleb silmas pidada, et kodakondsuse omandamine ei too automaatselt kaasa suuremat osalust või kaasatust.**

Uuringud näitavad, et just määratlemata kodakondsusega inimeste tajutud tõrjutus on suur ning see ei vähene kodakondsuse omandamisega. Kaasatus ja osalus sõltuvad mitmetest erinevatest teguritest, mistõttu tuleb poliitikate rakendamisel ja programmide väljatöötamisel arvestada sihtrühmade eripäradega.

- 3. Algatada debatt kolmandate riikide kodanikele õiguse andmisest kandideerida kohaliku omavalitsuse tasandil.**

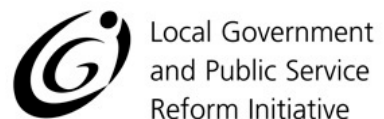
Sellele eelnevalt tuleb läbi viia vajadusuuring sellest, kas kolmandate riikide kodanikud soovivad olla rohkem kaasatud – kandideerida ja olla valitud.

- 4. Tõhustada olemasolevaid dialoogiplatvorme ning luua sisulised konsultatsioonimehhanismid.**

Riik peab edendama ministeeriumides kaasamist teadliku ja süsteemse protsessina. Kosmeetiline või mehaaniline kaasamine ilma reaalse kohustuseta vähemusrahvusi ja kolmandate riikide kodanikke kuulda võtta võib neid pikemas perspektiivis hoopis marginaliseerida, luues neile illusiooni vahetust poliitilisest kaasatusest.

- 5. Algatada ühiskondlik debatt sisserände teemadel, kaasates sinna kõiki ühiskonnagruppe.**

Aktiivne poliitiline osalus on innovatiivse ja ettevõtliku riigi eeltingimus. Sisuliste argumentide tasandil ja võimalikult ulatuslikult kõiki ühiskonnagruppe kaasates (poliitikud, ettevõtjad/tööandjad, ametiühingud, tavakodanikud) tuleb selgeks rääkida, millist kasu saab riik sisserändest ning millised on sisserändega kaasnevad probleemid ja võimalikud ohud.

Uuringut toetas 'Policy Association for an Open Society' (PASOS) ja 'Local Government and Public Service Reform Initiative' (LGI).

Järgnevalt lingilt leiate lisaks paari uuringus osaleja mõtted poliitilise osaluse olulisusest ning väljakutsetest Eesti ühiskonnas: <http://www.ibs.ee/et/uudised/13-events/186-kolmandate-riikide-kodanike-poliitiline-osalus-kolmes-el-riigis-videoblog>